

ПЛЕНУМ ВИЩОГО ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

17 травня 2011 року

м. Київ

№ 7

Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України

Відповідно до пункту 6 статті 36 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" пленум Вищого господарського суду України

ПОСТАНОВЛЯЄ:

З метою забезпечення однакового і правильного застосування законодавства про перегляд судових рішень в апеляційному порядку дати господарським судам України такі роз'яснення.

1. З урахуванням вимог статті 92 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК) перегляд за апеляційною скаргою рішень та ухвал місцевого господарського суду (а також постанов у справах про банкрутство) здійснює апеляційний господарський суд, повноваження якого поширюються на територію знаходження відповідного місцевого господарського суду. Такі території визначено у Додатку № 1 до Указу Президента України від 12.08.2010 № 811/210 "Питання мережі господарських судів України".

2. За змістом частини першої статті 91 ГПК апеляційна скарга подається на рішення місцевого господарського суду, яке не набрало законної сили. Прийняття і розгляд апеляційної скарги на рішення, яке набрало законної сили, можливе лише з дотриманням приписів частини другої статті 93 ГПК щодо відновлення строку подання скарги.

Апеляційна скарга подається також на ухвали місцевого господарського суду, які оскаржуються в апеляційному порядку окремо від рішення господарського суду у випадках, передбачених статтею 106 ГПК.

3. Питання про прийняття або повернення апеляційної скарги, відмову в її прийнятті тощо вирішується колегією суддів без виклику осіб, які беруть участь у справі. За результатами вирішення відповідного питання виноситься ухвала.

У разі якщо у провадженні апеляційної інстанції вже знаходиться апеляційна скарга одного з учасників судового процесу на ухвалу або рішення місцевого господарського суду, а іншим учасником судового процесу подано апеляційну скаргу на ту ж саму або іншу ухвалу чи рішення і ця друга скарга підлягає розглядові, апеляційний господарський суд приймає її до спільного

розгляду з раніше поданою і прийнятою до провадження скаргою, про що виносить відповідну ухвалу.

4. Апеляційний господарський суд не вправі повертати апеляційну скаргу супровідним листом або в інший, не передбачений законом спосіб.

Апеляційну скаргу може бути повернуто виключно з підстав, визначених частиною першою статті 97 ГПК. Отже, апеляційний господарський суд не вправі повернути апеляційну скаргу, якщо її подано не через місцевий господарський суд, який розглянув справу. У разі надходження апеляційної скарги безпосередньо до суду апеляційної інстанції останній направляє зазначену скаргу до місцевого господарського суду, який розглянув справу, з метою дотримання вимог статті 91 ГПК.

У застосуванні пункту 2 частини першої названої норми ГПК України господарському суду необхідно враховувати таке. Розрахунковий документ встановленої форми, що підтверджує надання послуг поштового зв'язку (касовий чек, розрахункова квитанція тощо), може вважатися належним доказом надсилання іншій стороні у справі копії апеляційної скарги і доданих до неї документів. Доданий до апеляційної скарги реєстр поштових відправлень, поданий в оригіналі або в належній чином засвідченій копії, також може вважатися належним доказом надсилання іншій стороні копії скарги; таким доказом може бути й засвідчений належним чином витяг з відповідного реєстру. Якщо ж у господарського суду з тих чи інших причин виникнуть сумніви у достовірності копії поштового реєстру або витягу з нього, він не позбавлений права і можливості у порядку підготовки до розгляду справи або у процесі її розгляду витребувати у скаржника не подані ним раніше касовий чек (розрахункову квитанцію), оригінал реєстру поштових відправлень з відбитком поштового штемпеля, за необхідності - відповідну довідку підприємства зв'язку тощо. Відсутність опису вкладення до листа не тягне за собою наслідків у вигляді повернення апеляційної скарги, оскільки законодавством не передбачено обов'язкового оформлення відправником такого опису (за винятком випадків, зазначених у пункті 60 Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.2009 № 270), і у господарського суду відсутні правові підстави спонукати відправників до обов'язкового оформлення описів вкладення.

Суду апеляційної інстанції не слід допускати повернення апеляційних скарг у разі подання як доказу сплати державного мита платіжних доручень, що відповідають вимогам Інструкції про порядок обчислення та справляння державного мита, затвердженої наказом Головної державної податкової інспекції від 22.04.93 №15 (з наступними змінами і доповненнями). У разі виникнення сумнівів щодо надходження й зарахування державного мита до державного бюджету України суд може і повинен згідно з пунктом 4 статті 65 ГПК витребувати від сторони, яка подала апеляційну скаргу, відповідне підтвердження територіального органу Державного казначейства України.

Ухвалу про повернення апеляційної скарги може бути оскаржено у касаційному порядку.

Після усунення обставин, які були підставою для повернення апеляційної скарги, її може бути подано повторно відповідно до частини четвертої статті 97 ГПК. Якщо первісну апеляційну скаргу повернуто судом апеляційної інстанції не у зв'язку з порушенням, що передбачене пунктом 2 частини першої статті 97

ГПК, то у разі повторного подання тієї ж самої скарги суд може не вимагати від сторони подання доказів надсилання іншій стороні (сторонам) копії скарги.

Якщо апеляційну скаргу подано повторно з пропуском передбаченого частиною першою статті 93 ГПК строку, то її подання без клопотання про відновлення відповідного строку є підставою для повернення повторно поданої скарги згідно з пунктом 4 частини першої статті 97 ГПК.

Клопотання про відновлення строку подання апеляційної скарги з огляду на приписи статті 53 ГПК повинно містити обґрунтування поважності причин пропуску такого строку (за необхідності – з посиланням на відповідні докази, які подаються апеляційному господарському суду на загальних підставах). При цьому своєчасне (у межах встановленого строку) подання первісної апеляційної скарги і невідкладне (одразу після одержання відповідної ухвали) усунення скаржником недоліків, які стали причиною повернення останньої, враховуються апеляційним господарським судом у вирішенні питання про відновлення строку подання апеляційної скарги разом з іншими обставинами, на які посилається скаржник у зазначеному клопотанні.

Прокурор, який бере участь у справі, несе обов'язки і користується правами сторони (стаття 29 ГПК). Тому якщо до апеляційної скарги не додано доказів надіслання її копії прокурору, який бере участь у справі, то така апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається господарським судом (пункт 2 частини першої статті 97 ГПК).

5. Якщо апеляційну скаргу подано:

особою, яка не має права її подавати, або

на процесуальний документ, який не ухвалювався та відсутній у справі, або

повторно після повернення апеляційної скарги на підставі пунктів 4 чи 5 частини першої статті 97 ГПК, або

на рішення чи ухвалу місцевого господарського суду, яку вже було переглянуто а апеляційному (касаційному) порядку,

то відповідні обставини виключають перегляд судових актів суду першої інстанції апеляційним господарським судом. У таких випадках останній повинен відмовити у прийнятті апеляційної скарги і винести з цього приводу відповідну ухвалу з посиланням на статті 91 або 106 ГПК.

У разі помилкового порушення апеляційного провадження в зазначених випадках суд апеляційної інстанції припиняє таке провадження на підставі пункту 1 частини першої статті 80 ГПК.

Якщо ж апеляційну скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду, місцевий господарський суд згідно з частиною другою статті 106 ГПК повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу, яка не підлягає оскарженню.

6. Статтею 93 ГПК встановлено, що апеляційна скарга, яка подана після закінчення строків, установлених цією статтею, залишається без розгляду, якщо апеляційний господарський суд за заявою особи, яка її подала, не знайде підстав для відновлення строку.

Відповідну заяву (клопотання) може бути викладено в апеляційній скарзі чи в окремому документі, і в останньому випадку її має бути подано одночасно з апеляційною скаргою. Заява розглядається, якщо вона надійшла до винесення ухвали про повернення апеляційної скарги.

Заява про відновлення строку розглядається одноособово одним із суддів колегії суддів апеляційного господарського суду, склад якої визначений у встановленому законом порядку.

Наявність або відсутність підстав для задоволення заяви про відновлення пропущеного строку подання апеляційної скарги визначається за правилами частини першої статті 53 ГПК.

Про відновлення або про відмову у відновленні пропущеного строку може зазначатися у відповідній ухвалі як окремому документі (за підписом судді, який розглядав відповідне питання у порядку частини другої статті 93 ГПК) або відповідно в ухвалах (за підписами суддів колегії суддів) про залишення апеляційної скарги без розгляду (частина друга статті 93 ГПК) чи про прийняття її до провадження (стаття 98 ГПК).

У разі винесення ухвали про залишення апеляційної скарги без розгляду відповідна апеляційна скарга з доданими до неї документами приєднується до матеріалів справи. Повернення її апеляційним господарським судом у такому разі не передбачено.

Якщо ж апеляційна скарга подається з пропуском строку, встановленого для її подання, без клопотання про відновлення такого строку, то скарга повертається на підставі пункту 4 частини першої статті 97 ГПК.

Ухвалу про відмову у відновленні пропущеного строку подання апеляційної скарги та про повернення останньої без розгляду може бути оскаржено в касаційному порядку на підставі частини третьої статті 53 ГПК.

Господарським судам необхідно мати на увазі, що з урахуванням припису абзацу сьомого пункту 2 розділу XIII "Перехідні положення" Закону України "Про судоустрій і статус суддів" при апеляційному оскарженні судових рішень місцевих господарських судів, прийнятих до набрання чинності цим Законом, застосовуються, зокрема, правила частини другої статті 93 ГПК (у редакції, яка була чинною на час прийняття таких рішень) щодо можливості відновлення пропущеного строку подання апеляційної скарги лише протягом трьох місяців з дня прийняття оскаржуваного судового рішення.

Це правило не поширюється на апеляційне оскарження прийнятих до набрання чинності Законом України "Про судоустрій і статус суддів" судових рішень місцевих господарських судів особами, які не брали участі у справі і стосовно яких господарський суд вирішив питання про їх права та обов'язки, оскільки ГПК до набрання чинності названим Законом відповідним особам не надавалося право апеляційного оскарження судових рішень і щодо них не застосовувався присічний тримісячний строк подання апеляційної скарги.

7. Якщо після прийняття апеляційної скарги виникають сумніви у наявності в особи, яка підписала скаргу, права на її підписання, суд пропонує заявникові подати відповідні докази. У разі неподання таких доказів скарга залишається без розгляду на підставі пункту 1 частини першої статті 81 ГПК з винесенням відповідної ухвали.

У випадках коли передбачені у пунктах 2 і 3 частини першої статті 97 ГПК підстави повернення апеляційної скарги виявлені судом апеляційної інстанції після прийняття апеляційної скарги, суд витребує від особи, яка подала скаргу, докази надсилання її копії іншій стороні (сторонам) та сплати державного мита у встановленому порядку і розмірі. У разі неподання таких доказів скарга залишається без розгляду на підставі пункту 5 частини першої

статті 81 ГПК, а у випадку несплати державного мита у встановленому законом розмірі суд також має право стягнути недоплачену суму мита за результатами апеляційного провадження.

8. Згідно з частиною першою статті 99 ГПК в апеляційній інстанції справи переглядаються за правилами розгляду цих справ у першій інстанції з урахуванням особливостей, передбачених розділом XII ГПК.

Отже, правила, які встановлено тільки для розгляду справ у першій інстанції, застосуванню апеляційним судом не підлягають. Зокрема, не повинні застосовуватись апеляційним судом правила про об'єднання позовних вимог (стаття 58 ГПК), про подання зустрічного позову (стаття 60 ГПК) та про видачу наказу (стаття 116 ГПК).

Положення розділів I – X ГПК мають загальний характер і можуть застосовуватись апеляційним судом з урахуванням конкретних обставин, оскільки під час розгляду справи в апеляційній інстанції суд відповідно до частини першої статті 101 ГПК повторно розглядає справу та згідно із статтею 103 ГПК має право скасувати рішення повністю або частково і прийняти нове рішення.

Норми ГПК щодо вчинення господарським судом першої інстанції певних процесуальних дій не застосовуються судом апеляційної інстанції у випадках, коли відповідною нормою ГПК прямо передбачено, що процесуальна дія вчиняється лише до прийняття рішення судом першої інстанції, крім передбаченого статтею 24 ГПК права залучати до участі у справі іншого відповідача, здійснити за згодою позивача заміну первісного відповідача належним відповідачем та зазначеного у статті 27 ГПК права залучити до участі у справі третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору. Апеляційна інстанція не застосовує положення ГПК щодо затвердження господарським судом мирової угоди та відмови позивача від позову.

9. Відповідно до частини першої статті 101 ГПК апеляційний суд переглядає справу за наявними у ній і додатково поданими доказами.

Додаткові докази приймаються апеляційним судом, якщо заявник обґрунтував неможливість їх подання суду першої інстанції з причин, що не залежали від нього.

У вирішенні питань щодо прийняття додаткових доказів суд апеляційної інстанції повинен повно і всебічно з'ясувати причини їх неподання з урахуванням конкретних обставин справи і об'єктивно оцінити поважність цих причин. У разі прийняття додаткових доказів у постанові апеляційної інстанції мають зазначатися підстави такого прийняття.

Додаткові докази, подані стороною в обґрунтування її відзиву на апеляційну скаргу, приймаються і розглядаються апеляційним судом без обмежень, встановлених статтею 101 ГПК. Без обмежень також приймаються додаткові докази, витребувані апеляційною інстанцією відповідно до вимог статті 38 ГПК.

Апеляційний господарський суд не зв'язаний доводами апеляційної скарги і перевіряє законність і обґрунтованість рішення місцевого господарського суду у повному обсязі (частина друга статті 101 ГПК).

Повноваження апеляційної інстанції щодо розгляду апеляційних скарг на рішення суду першої інстанції вичерпно визначено статтею 103 ГПК, яка не передбачає можливості передачі справи на новий розгляд до суду першої

інстанції. Таке право надано апеляційній інстанції лише у разі скасування ухвал, зазначених у частині сьомій статті 106 ГПК.

Отже, якщо у процесі перегляду справи апеляційним господарським судом буде встановлено, що суд першої інстанції, приймаючи процесуальний акт, неправомірно відмовив у задоволенні частини позовних вимог, або припинив провадження чи залишив без розгляду позов у певній частині, або ж не розглянув одну чи кілька заявлених вимог, у тому числі в зв'язку з неправомірною відмовою в прийнятті зустрічної позовної заяви, суд апеляційної інстанції повинен самостійно усунути відповідне порушення. Він не вправі передавати справу на новий розгляд до господарського суду першої інстанції.

10. Визначений частиною першою статті 106 ГПК перелік ухвал місцевого господарського суду, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішень того ж суду, є вичерпним. Наслідки подання апеляційних скарг на інші ухвали місцевого господарського суду визначено частиною другою цієї статті. У разі помилкового прийняття апеляційним господарським судом до провадження скарги на ухвалу, яка не підлягає оскарженню окремо від рішення суду, таке провадження підлягає припиненню на підставі статті 80 та частин першої і другої статті 106 ГПК.

Витребування апеляційним господарським судом копій інших матеріалів справи у випадках, передбачених частиною третьою статті 106 ГПК, здійснюється шляхом винесення цим судом відповідної ухвали. Витребувані матеріали мають надсилатися місцевим господарським судом суду апеляційної інстанції невідкладно, якщо інше не зазначено у відповідній ухвалі.

Після закінчення розгляду справи в разі оскарження ухвали усі її матеріали надсилаються до апеляційного господарського суду разом з апеляційною скаргою.

11. Апеляційний суд вправі прийняти додаткову постанову за заявою особи, яка бере участь у справі, або за своєю ініціативою у разі, якщо він скасував рішення господарського суду першої інстанції повністю або частково і прийняв нове рішення (пункт 2 статті 103 ГПК). Додаткову постанову може бути прийнято апеляційним судом з підстав і в порядку, зазначеному у статті 88 ГПК. Згадану постанову може бути оскаржено у касаційному порядку.

12. Порушення норм процесуального права, зазначені у пунктах 1 - 7 частини третьої статті 104 ГПК, є в будь-якому випадку підставою для скасування рішення місцевого господарського суду, у тому числі й тоді, коли суд першої інстанції повно з'ясував обставини справи і дав їм правильну юридичну оцінку. У такому випадку апеляційний суд скасовує рішення місцевого господарського суду повністю і згідно з пунктом 2 статті 103 ГПК приймає нове рішення.

Стороною, не повідомленою належним чином про місце засідання суду, про що йдеться у пункті 2 частини третьої статті 104 ГПК, слід вважати сторону, стосовно якої судом першої інстанції не дотримано вимог статті 64 ГПК.

У разі скасування в апеляційному порядку процесуального акта місцевого господарського суду, прийнятого з порушенням правил підсудності, апеляційна інстанція повертає матеріали справи відповідному місцевому господарському

суду для виконання ним вимог частини першої статті 17 ГПК, про що зазначається в резолютивній частині постанови, якою скасовано такий акт.

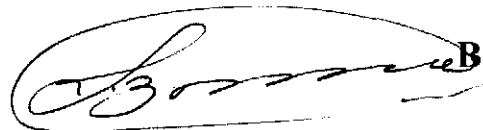
13. Питання про відстрочку або розстрочку виконання постанови апеляційного суду та порядку її виконання вирішується апеляційним судом одночасно з прийняттям постанови за результатами перегляду судового рішення, про що зазначається у постанові.

В інших випадках, тобто коли відповідну заяву подано після прийняття постанови апеляційним судом, зазначені питання вирішуються господарським судом, який розглянув справу у першій інстанції, з винесенням ухвали на підставі статті 121 ГПК.

14. Відповідно до статті 121¹ ГПК повноваження щодо зупинення виконання судового рішення має виключно суд касаційної інстанції. Тому апеляційний господарський суд за будь-яких обставин не має права на таке зупинення.

15. Визнати таким, що втратило чинність, роз'яснення президії Вищого господарського суду України від 28.03.2002 № 04-5/366 "Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України" (з подальшими змінами і доповненнями).

**Голова Вищого господарського
суду України**

В. Татьков

**Секретар пленуму
Вищого господарського суду України**

Г. Кравчук